

dr hab. Andrzej Musiał prof. Uczelni
Wydz. Operatorski i Realizacji Tv.
PWSFTviT im. L.Schillera w Łodzi
e-mail: andrzej.musial@op.pl
tel. 48/601 950 667

Warszawa, 20 XI 2023r.

Recenzja dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej
Pana mgr. **Adama Bajerskiego**, w postępowaniu o nadanie
stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej
sztuk filmowych i teatralnych, wszczętego przez Radę Naukową
Instytutu Sztuk Filmowych i Teatralnych Szkoły Filmowej
im. K. Kieślowskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Mgr Adam Bajerski, urodził się w 1966 r. w Cieszynie. Studiował sztukę operatorską na Wydziale Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego w latach 1987-1989 oraz w PWSFTviT im. L. Schillera w Łodzi w 1989-1992 r. Jest autorem zdjęć do wielu filmów dokumentalnych, seriali tv oraz filmów fabularnych (vide-zamieszczona w dokumentacji filmografia). Jego fabularnym, operatorskim debiutem był film pt. „Zmruż oczy” (2002r. reż. A. Jakimowski), za który otrzymał (wspólnie z P. Śmietanką) nagrodę za zdjęcia na 28. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni i nagrodę specjalną na festiwalu Camerimage 2003. W 2007r., na 32. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, otrzymał nagrodę za zdjęcia do filmu „Sztuczki” (2007r. reż. A. Jakimowski), oraz, na MFF Camerimage, nagrodę za najlepszy polski film 2007. Członek Polskiej Akademii Filmowej, Stowarzyszenia Autorów Zdjęć Filmowych i Stowarzyszenia Filmowców Polskich. Od 2015r do chwili obecnej prowadzi zajęcia w Szkole Filmowej im. K. Kieślowskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Spektrum Jego dydaktycznych, praktycznych, teoretycznych aktywności obejmują zagadnienia dramaturgii, estetyki, technologii, techniki, filmu oraz fotografii. W 2015 roku został wybrany na członka czteroletniej kadencji Zarządu PSC. Jest współzałożycielem firmy producenckiej Zair oraz właścicielem firmy Adam Production.

W dokumentacji postępowania, mgr Adam Bajerski zamieścił obszerny spis filmów fabularnych, zrealizowanych we współpracy z wybitnymi reżyserami min.:

„Figurant” 2023 reż. R. Gliński, „ Song of Goats” 2023 reż. A. Jakimowski, „ „Pan T” 2019 reż. M. Krzy sztofowicz „Pewnego razu w Listopadzie” 2017 reż. A. Jakimowski, „Ekscentrycy-słoneczna strona ulicy” 2015 reż. J. Majewski, „Imagine” 2012 reż. A. Jakimowski, „Mała Matura' 47” 2010 z Morza” reż. J. Majewski, „Miasto2009 reż. A. Kotkowski, „Serce na dłoni” 2008 reż. K. Zanussi, „Sztuczki” 2007 reż. A. Jakimowski, „Zmruż oczy” 2002 reż. A. Jakimowski

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt długoletniej współpracy A.Bajerskiego z A.Jakimowskim, której efektem jest sześć filmów fabularnych oraz dwa filmy dokumentalne. Ta cenna osiągnięciami, artystyczna kooperacja świadczy o wspólnocie pojmowania sztuki, kondycjach form ekspresji, pojmowania rzeczywistości.

Doktorant do niniejszego postępowania, spośród wielu swoich dokonań, wybrał film „Imagine” w reżyserii Andrzeja Jakimowskiego, który wielokrotnie nagradzono – między innymi na Warszawskim Festiwalu Filmowym, Grand Prix Lubuskiego Lata Filmowego oraz nagrodę za dźwięk na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych. Część teoretyczną opatrzył tytułem: „Obrazowanie niewidzialnego. Rozważania na temat filmu pt. „Imagine””.

Jest ona podzielona na 11 rozdziałów, w których mgr A.Bajerski, w odautorskim komentarzu, eksplikuje istotowe zagadnienia dotyczące filmu, począwszy od informacji o kondycjach poznawczych niewidomych, zagadnień stricte odnoszących się do realizacji, funkcji narracyjnych poszczególnych scen, po rozważania nawiązujące do biblijnych afiliacji, obecności metafizycznych motywów funkcjonujących w kinematografii.

Narracja filmu ogniskuje się na kameralnie definiowanym, prometejskim toposie – pozytywnej w intencjach aktywności, skutkującej negatywnymi konsekwencjami dla bohatera. Wizualizowany jest on w interakcjach niewidomego nauczyciela z grupą, także niewidomych, nastolatków. Próby jego nowatorskich metod nauki konfrontowane są ze sceptycznie nastawionym dyrektorem szkoły. Przewodnia idea, tej współczesnej opowieści, osadzonej w realiach funkcjonowania ośrodka dla niewidomych, oraz zaułków Lizbony, wyrażona została w konstatacji zapisanej w części teoretycznej: *„ Imagine” nie jest tylko filmem o niewidomych. To film o istnieniu świata duchowego, świata niewidzialnego/.../. Losy niewidomych bohaterów pomagają nam zastanowić się nad własną duchową ślepotą. Zderzyć się*

z naszą wiarą lub niewiarą, sprowokować nas do głębszej refleksji nad naszą egzystencją, nad sensem naszej ziemskiej pielgrzymki”¹.

Mgr Adam Bajerski, formułując klucze interpretacyjne odwołuje się do społecznych i religijnych opresji przeszłości: „...na przestrzeni ostatnich dwóch tysięcy lat wszelkie autentyczne odkrycia duchowe, doświadczenia duchowe, wizje, uzdrowienia, prorocstwa oraz inne ekspresje wiary są nieustająco podważane przez religijnych przywódców, a także przez świat naukowy /.../ W tym sensie film „Imagine” opowiada o czymś bardzo ważnym, o tym, jak niekonwencjonalne i twórcze nauczanie jest ośmieszane i wyklęte.”².

Wysokie piętro intencji, jej złożoności, twórcy materializują behawioralnymi obserwacjami interakcji. Program ikonograficzny struktury, semiotyczne jakości, sjużet dostarczanych informacji, ich porządek, proporcje, akcentowanie motywów, dostępność kodów bardziej inspirują do refleksji dotyczących słuszności czynów bohatera, ich wyjątkowości, ich konsekwencji, niż do intelektualnych podróży w przeszłość, duchowych introspekcji, ewangelicznych asocjacji.

Moją uwagę szczególnie angażuje strona wizualna. Powściągliwość formalna, prostota inscenizacji w ograniczonych przestrzeniach, rytmów intensyfikują skupienie, pobudzają uważność ku stanom kontemplacji.

Podjmując temat dysfunkcji bohatera i jego podopiecznych, twórcy stanęli wobec poważnego, artystycznego i zarazem pragmatycznego problemu - jak ukazać, w 90 minutowej, kinowej opowieści, ograniczone informacyjnie stany postrzegania niewidomych - jako grę niewyraźnych plam, błysków, panoptikum gradacji ciemności z dominującą warstwą dźwięków, tak istotnych w przestrzennych orientacjach?. Autorzy zdecydowali się na realistyczną konwencję, organizowaną w klasycznie uporządkowanych kompozycjach kadrów, ujęć. W przyjętej estetyce konsekwentnie utrzymana jest narracja z plastycznie wyrafinowanymi, starannie komponowanymi sekwencjami światłocieni, kreacji w obrębie struktur światła naturalnego. Fakturalne oświetlenie ścian wydobywa ich detale załamania, nierówności jakby zaprasza nas do dotknięcia, poczucia pod palcami kondycji ich materii, sygnalizuje haptyczny kontekst (nie tylko) plastyki tego filmu. Osiągnięte efekty stanowią dla mnie sugestywne, artystyczne atuty „Imagine” , celnie kreują internalizację prymarnej

¹ str.6

² str. 35

wizji - „*To wszystko miało wywołać zachwyt widzów nad zdolnością patrzenia, obserwowania, a także wdzięczność za podarowany nam zmysł wzroku*”³

Film rozpoczyna się głęboką nieostrością, w tym negatywowo-pozytywową transformacją, dualnym komunikatem – czy to tajemnicy rzeczywistości, czy to subiektywnego postrzegania osoby o głębokim zaburzeniu widzenia. Ten intrygujący zbieg nie ma kontynuacji w kompozycjach ujęć, jakby została zasygnalizowana tutaj potencja ekspresji, z której zrezygnowano na rzecz w pełni czytelnego obrazu rzeczywistości. Początek ekranowej egzystencji głównego bohatera (Iana), akcentowany jest ujęciami (kamerą „z ręki”) jego wejścia na oświetlony słońcem dziedziniec zabytkowego ośrodka, by po chwili stracić dotychczasową pełnię komunikatu gdy Ian przekracza próg budynku i wchodzi w strefę głębokiego cienia, czerni – przestrzeni w której tracimy możliwość zobaczenia czegokolwiek. To spektakularne wprowadzenie postaci tworzy zapowiedź konfliktu, jednocześnie wizualną syntezę naszych możliwości postrzegania, dwu biegunów rozeznawania rzeczywistości.

Kreacje gradacji światła w scenach, precyzyjne pozycjonowanie postaci w jego strefach, konstytuują wysoką klasę jakości plastycznych, ich ambicji niewerbalnej, symbolicznej narracji. W tym kontekście, spektakularną jest scena w ciemnym korytarzu, gdzie nastolatki czekają na możliwość wyjścia na ulicę, w przestrzeń swobody i zarazem niebezpieczeństw. Jedyne źródłem światła jest małe okno w drzwiach, przez które pada ostry promień Słońca, tworzący na podłodze świetlisty, biały prostokąt. Powstała od niego poświata tworzy kompozycje oświetlenia portretów, zastygłych w niepewnym oczekiwaniu na to co się może zdarzyć po otwarciu drzwi i wkroczeniu w świat skąd pochodzi oświetlający korytarz snop światła – zwiastun nadziei a także zagrożeń.

Kluczowa sekwencja - „odkrywanie statku”, eksplikuje tytułową frazę „Wyobraź sobie”. Po części zrealizowana ciemnym korytarzu i kontynuowana w nocy, na nabrzeżu portu definiowana, głębokimi kontrastami, długimi cieniami, nawiązującymi do stylu nor, eksplorującego obszary tajemnic, niedopowiedzeń tworzy oprawę weryfikacji prawdomówności Iana. Narracja wrebalna dotyka tutaj treści uniwersalnych: „Patrzą ale nie widzą /.../ Najpierw go sobie wyobraź a potem go usłyszysz”, które mgr A.Bajerski komentuje: „*Ta rozmowa jest najważniejszą rozmową całego filmu./.../ Ja rozumiem to w ten sposób, że istnieje tylko to, w co*

³ str. 42

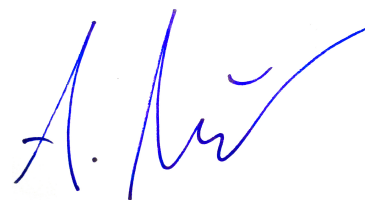
naprawdę wierzymy. To, w co WIERZYM, stwarza rzeczywistość wokół nas. /.../ Nie w tym sensie, że nie istnieje obiektywna rzeczywistość, ale ulega ona zmianie dzięki naszej wierze”⁴.

Wizualizacje tego co niewidzialne, zmysłowości, z pozoru banalnych, ludzkich relacji, to tereny eksploracji tandemu Bajerski-Jakimowski. Obrazowanie Niewidzialnego przewija się od początku, ich wzajemnej współpracy, począwszy od fabularnego debiutu „Zmruż oczy”. Od zmrużenia oczu do niewidzenia dzieli lekkie, delikatne napięcie powieki, separujące od nadmiaru bodźców, pośpiechu, co sprzyja szerokiemu otwarciu przestrzeni fantazji, wyobraźni. Obrazowanie tych stanów to pasjonujące, zarazem złożone procesy kreacji, których tajemnice usiłują przekazać nam twórcy „Imagine”, gdzie nie narracyjne intensywności, a komponowanie ku kontemplacjom stanowią o randze artystycznego komunikatu.

KONKLUZJA

Intencje wyrażania treści symbolicznych, metafizycznych niepokojów, pauz, stanowią dla mgr. A.Bajerskiego, podmiotowe impulsy twórczych aktywności. Film oraz tekst autorskiego komentarza „Obrazowania Niewidzialnego...” angażują do refleksji. To propozycje treści proponujących alternatywę dla tzw. kina konsumpcyjnego, jego narracyjnych form, uproszczeń. Czytam w nich rodzaj wyznania - artystycznego i życiowego Credo - twórcy, dydaktyka, profesjonalisty, osobowości inspirującej i niezależnie myślącej.

Z uwagi na powyższe, wnioskuję o dopuszczenie Pana mgr. Adama Bajerskiego do dalszych czynności postępowania, określonych Ustawą z dnia 20 lipca 2018r. „Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce”, wszczętego przez Radę Naukową Instytutu Sztuk Filmowych i Teatralnych Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

⁴ str.54